

Ratapihan asemakaava-alueen luonnosta

Voimakkaasti rakennettuna ja kauan ihmistoiminnan kohteena olevana alueena selvitysalueelta (ks. liite) ei ole löydettävissä luonnontilaista kohdetta eikä alkuperäistä kasvupaikkatyyppiä ole mahdollista määrittää. Kasvilajistollisesti aluetta hallitsevat viljellyt/ istutusperäiset ja villiintyneet kulttuuri- sekä rautatien mukana kulkeutuneet lajit. Jos luonnontilaisiin osa pitäisi määrittää, niin se olisi Naistenlahden alueelle menevän radan kummallakin puolella olevilla kallioilla, joilla kasvaa mm. haapaa (*Populus tremula*) ja harmaaleppää (*Alnus incana*). Toisaalta suljettuna alueena kulumista ei ole havaittavissa ja kasvillisuus on sinänsä säilynyt hyvin.

Kaiken kaikkiaan kasvilajistollisesti rehevintä ja laadullisesti parhaita osaa on Naistenlahden rata sekä ratapihan itäinen puoli, vaikka mitään erityisen huomattavaa lajia alueelta ei löydettykään, mutta harvinaisuuksia kylläkin. Alue jakautuu myös siten, että Erkkilänsäädyn pohjoispuolinen osuus on puustoisempi, pensaikkoisempi ja muutoinkin hieman ”luonnollisemman” oloinen kuin muu osa alueesta. Aluetta siis hallitsee rautatien puuton ja muutoinkin lähes kenttäkasviton hiekka-sorainen kenttä, mikä tarjoaa kasvuolosuhteet huonosti kilpailussa pärjääville ja sellaiseen erikoistuneille lajeille – ns. ruderaattilajeille – kuten kanadankalioinen (*Conyza canadensis*), ketotuulenlento (*Filago arvensis*), kelta-apila (*Trifolium aureum*) ja helminukkajäkärä (*Anaphalis margaritacea*).

Luontaisimman kaltaista kasvillisuutta edustaa kymmenkunta lajia. Näitä ovat mm. lehtonurmikka (*Poa nemoralis*), metsäapila (*Trifolium medium*), haapa, harmaaleppä, raita (*Salix caprea*), vuohenputki (*Aegopodium podagraria*), maitohorsma (*Epilobium angustifolium*), koiranheinä (*Dactylis glomerata*), kissankello (*Campanula rotundifolia*), luhtamatara (*Galium uliginosum*), keltamaksaruoho (*Sedum acre*) ja kylänurmikka (*Poa annua*), joista osa on enemmän tai vähemmän ihmistoiminnasta hyötyviä eli ns. puolikulttuurilajeja. Selvemmin viljelyperäistä ja viljelykarkulaislajistoa on kiskojen välisen asuinalueen ratapenkereissä sekä koko selvitysalueen itäreunalla. Siellä kasvavat mm. tarhaomenapuu (*Malus X domestica*), orapihlajaa (*Crataegus* sp.), vaahtera (*Acer platanoides*), vuorijalava (*Ulmus glabra*), piparjuuri (*Armoracia rusticana*), isomaksaruoho (*Sedum telephium* ssp. *telephium*) sekä myös mm. punakoiso (*Solanum dulcamara*), joka kasvaa meillä luonnonvaraisena, mutta tunnetaan myös koristekasvina.

03/2005

Juridisesti merkittävimpinä kasvilajeina alueelta on pidettävä rauhoitettua **vuorijalavaa** ja lähes uhanalaista silmälläpidettävää **kelta-apilaa**. Vuorijalava on erityisesti kallionalus- ja puronvarsilehtojen laji. Sitä on käytetty myös koristepuuna ja usein sitä tapaa myös viljelykarkulaisena. Vuorijalavan esiintyminen on painottunut seudulle Hanko-Loviisa, ja Tampereella se on jo pohjoisilla rajoillaan, mutta yksittäisiä esiintymiä on idempänä aina Kuopion korkeudelle ja rannikolla noin Vaasan tietämille asti. Tampereella lajia kasvaa luontaisesti vain joillakin suotuisimmilla kasvupaikoilla. Ratapihalla kasvavat isot vuorijalavat lienevät istutusperäisiä. Kuitenkin sen taimia on selvitysalueella kohtalaisesti siellä täällä ja se lieneekin villiintymässä kohteella. Ratapihan valoisuus ja lämpöolosuhteet saattavat suosia vuorijalavan kasvua ja leviämistä.

Kelta-apilan kanta on taantumassa sen kasvuympäristönä olevien kuivahkojen, valoisien rinneketojen ja niittyjen hävitessä sekä peltomaisemien umpeutuessa. Suomessa muinaistulokasta kelta-apilaa kasvaa harvinaisena noin Kuopion korkeudelle asti Suomenselkää lukuun ottamatta. Selvitysalueella kelta-apilaa kasvaa ketomaisilla kuivilla ratapenkereillä parissa paikassa Vaasan radan varrella.

Muuta huomion arvoista lajistoa ovat **kanadankallioinen**, **ketotuulenlento**, **punakoiso** ja **helminukkajäkkärä**. Kanadankallioinen on harvinaisena esiintyvä uustulokas, joka on yleisimmillään Uudellamaalla esiintyen muualla Suomessa vain siellä täällä aina Oulun korkeudelle asti. Tyypillisimmillään sitä esiintyy ratapihoilla, radan- ja tienvarsilla, joutomailla ja painolastipaikoilla. Selvitysalueella sitä kasvaa kiskojen välisellä hiekalla.

Ketotuulenlento on harvinainen muinaistulokas, joka on tyypillinen uusien maanpaljastumien, läjitysalueiden ja joutomaiden laji. Sitä kasvaa yksittäisinä esiintyminä aina Keski-Suomeen saakka, mutta puuttuu Suomenselän alueelta. Selvitysalueen ketotuulenlennot kasvavat kiskojen välisellä karuimmalla paikalla.

Punakoison tyypillisintä kasvupaikkaa ovat rehevät kosteikot: korvet, ojanvarret ja allikot sekä joskus kosteat lehdot. Tätä taustaa vasten selvitysalueen punakoisoesiintymä ratapihan kohtalaisen kuivahkolla reunalla ei tue käsitystä sen luonnonvaraisesta asemasta. Perunalle sukua olevaa punakoisoa onkin pidetty myös koristekasvina, jota perua se tässäkin tapauksessa todennäköisimmin on. Levinneisyydeltään laji on läntinen; sitä kasvaa Vaasan seudulla, Ahvenanmaalla ja Lounais-Suomessa aina Tampereen seudulle asti, jonka koillispuolella se harvinaistuu melko nopeasti. Tampereella sitä esiintyy vielä kohtalaisesti, kuitenkin lajia tavataan harvinaisena ja yksittäisinä esiintyminä aina eteläisintä Lappia myöten.

Helminukkajäkkärä on uustulokkaana tunnettu koristekasvilaji, joka on kotoisin Pohjois-Amerikasta ja Koillis-Aasiasta. Laji villiintyy puutarhoista harvoin. Kuitenkin vaikuttaisi siltä, että selvitysalueen helminukkajäkkäret eivät todennäköisesti ole puutarhakarkulaisia vaan ilmeisesti jollakin muulla tavalla levinneet paikalle (rautatie, siemenet). Laji on joka tapauksessa monivuotinen. Sitä kasvoi kiskojen välissä ja penkereellä kohtalaisen runsaana.

Lintulajeista alueelta havaittiin **kivitasku** (*Oenanthe oenanthe*). Lajin esiintyminen on Pohjois-Suomi-painotteista ja sen parimäärä Suomessa liikkuu välillä 200 000 – 300 000. Maatalouden muutosten myötä kivitaskun kanta on taantumassa ja siksi se on lähes uhanalainen silmälläpidettävä laji. Selvitysalueella kivitaskusta tehtiin havainto maankaatopaikalla.

Ratapihan aluetta voi hyvällä syyllä pitää erikoislaatuksena kasvuympäristönä, jonka turvin elää muutoin harvinaista tämän tapaisiin kasvuympäristöihin erikoistunutta ja sopeutunutta karukkojen lajistoa, jolla siis siinä mielessä on oma huomioarvonsa. Toisaalta ei-luonnollisena rakennettuna ympäristönä sitä ei voi pitää niin arvokkaana, mitä se olisi luonnontilaisena, mutta olisi kuitenkin hienoa nähdä kyseisten lajien säilyvän kohteella.

Ympäristösuunnittelija Kari Korte

Lähteet:

Hämet-Ahti, L., Suominen, J. ym. 1998: **Retkeilykasvio, 4. painos.** - **Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki.** Yliopistopaino, Helsinki 1998.

Lahti, T., Lampinen, R. & Kurtto, A. 1995: **Suomen putkilokasvien levinneisyyskartasto. Versio 2.0. - 23 s. + 1604 karttaa tietokantana.** Helsingin yliopisto, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.

Laine, L.J. 2000: **Suomalainen lintuopas. Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, 6. painos.** - Gummeruksen painopaikka, Jyväskylä 2001.

Naturhistoriska riksmuseet:n kotisivut – helminukkajäkkärä (*Anaphalis margaritacea* (L.) Benth. : <http://linnaeus.nrm.se/flora/welcome.html>). Ansvarig för denna sida: Arne Anderberg.

TAMPEREEN KAUPUNKI
KAAVOITUSYKSIKKÖ

YHDYSKUNTAPALVELUT
SELVITYS- JA ARVIOINTIRYHMÄ

03/2005

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: **Suomen lajien uhanalaisuus 2000.** – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

KAAVOITUSYKSIKKÖ